

Katarzyna Chojnacka¹

POLSCY EKONOMIŚCI - MICHAŁ KALECKI

motto:

*„Walcząc o przyszłość narodu,
trzeba się oprzeć o jego groby”
(Jerzy Waldorff)*

Wprowadzenie

Myśl ekonomiczna (czy to w Polsce czy na świecie) pozostaje w ścisłym związku z poszukiwaniami nowych rozwiązań dla wielu kategorii problemów. Dotyczy to zarówno dylematów stricte gospodarczych czy narodowych, ale także społecznych i politycznych. Patrząc wstecz można z powodzeniem wysunąć tezę, iż ekonomiści niejednokrotnie interesowali się kierunkiem lub formami przebudowy ekonomiki ich kraju, jak również bacznie śledzili zasady funkcjonowania rodzimej gospodarki. Kierowani chęcią znalezienia nowych rozwiązań, dochodzili niejednokrotnie do fascynujących wniosków. W niniejszym artykule nie podejmę się tak trudnego zadania, jakim jest opisywanie wszystkich tych konkluzji. Byłoby to nie tyle niemożliwe, ile wręcz niewskazane z racji ograniczonych możliwości tejże publikacji. Mogłoby bowiem dojść do zbytniego uproszczenia pewnych analiz z racji braku możliwości zaprezentowania ich w rozbudowanej formie.

Treść artykułu będzie zatem jedynie próbą przybliżenia czytelnikowi wybranego zagadnienia. W szczególności chodzi tu o przybliżenie dorobku jednego z wielu – moim zdaniem – zasługujących na uznanie ekonomistów. Artykuł może być tym samym traktowany jako pierwszy z serii artykułów z cyklu *polscy ekonomiści a historia ekonomii*.

---

¹ mgr Katarzyna Chojnacka – Akademia Świętokrzyska w Kielcach, Wydział Zarządzania i Administracji, Instytut Ekonomii, ul. Świętokrzyska 21A, 25-406 Kielce, tel. (041) 349-65-69, e-mail: chojnacka@pu.kielce.pl.

Rozwój myśli ekonomicznej w Polsce – zarys zagadnienia

Rozpocznijmy od niezbyt wysublimowanego stwierdzenia, iż na przestrzeni wielu lat ekonomiści w Polsce interesowali się kierunkami i formami przebudowy kraju pod kątem wprowadzenia zmian w gospodarce. Realizowało się to niejednokrotnie dzięki bacznej obserwacji wydarzeń gospodarczych na zachodzie Europy. Czerpano zatem z dorobku tamtejszej myśli ekonomicznej – przenosząc bardziej interesujące rozwiązania na grunt polski. Korzystano przy tym m.in. z teorii klasyków, w tym Adama Smitha. Jeżeli poddamy analizie koniec XIX i początek XX wieku stwierdzimy, iż najczęściej szukano nowych rozwiązań w kwestii własności, kapitału, pieniądza i pracy. Są to zatem, mówiąc językiem problemowym, te formy działalności, które odpowiadają potrzebom ludzkim². Jak czytamy w publikacji L. Guzickiego: „dużą rolę w rozwoju i upowszechnianiu myśli ekonomicznej odegrały wyższe uczelnie...” Wyjaśnienie tych słów jest dosyć proste. Otóż wiedzy ekonomicznej potrzebował zarówno przemysł, jak i handel. Ale nie tylko. Tego rodzaju wiedza przydatna była również politycznym działaczom. W zaistniałej sytuacji ekonomią zaczęła interesować się inteligencja. Organizowano odczyty, seminaria, wykłady. Niemalą wkład miała także młodzież akademicka. To ona bowiem, dzięki możliwości odbywania studiów w krajach zachodnich, przeniosła na grunt polski istniejące tam poglądy. Ponadto młodzież upowszechniała teoretyczny i praktyczny dorobek swoich profesorów akademickich w polskich warunkach ekonomicznych i społecznych.

Nadmienić należy, że z możliwości zdobywania wiedzy w Europie Zachodniej pod koniec XIX i na początku XX wieku korzystało wielu późniejszych polskich ekonomistów. Jednym z nich był wskazany przez autora prof. **Michał Kalecki** (1899 – 1970) – polski uczony, który zyskał rozgłos na skalę światową.

Początek XIX wieku to okres panowania fizjokratyzmu w Polsce. W Warszawie wykłady z tej dziedziny prowadzili m.in. Antoni Popławski, Feliks Słotwiński oraz Józef Jankowski. Wpływ fizjokratyzmu obserwujemy również u takich znanych person, jak: Hugo Kołłątaj, Bonifacy Garycki, Franciszek Dmochowski.³

---

² Chodzi tu zarówno o potrzeby materialne jak i poniekąd te o charakterze moralnym.

³ Warto wyjaśnić, iż fizjokraci zajmowali się takimi kwestiami jak: rozwój rolnictwa, reformy społeczne, sprawa chłopska.

Cały dorobek fizjokratów został podsumowany przez Waleriana Stroynowskiego, który to wydał książkę pt: „Ekonomika powszechna krajowa narodów”. W pozycji tej znajdziemy krytykę Smitha (a zatem szkoły klasycznej). Jednak, jak podają źródła, praca ta nie miała większego wpływu na dalszy rozwój myśli ekonomicznej.

Kolejne lata wieku XIX charakteryzowały się odchodzeniem od wpływów fizjokratyzmu na rzecz teorii o gospodarce kapitalistycznej w wersji A. Smitha. Niemalże znaczenie mają również prace Saya. Dla potwierdzenia tego faktu można dodać, że Ksawery Szaniawski dokonał tłumaczenia wykładu Saya pt: „Katechizm ekonomii politycznej”. Kolejnych tłumaczeń dokonywali m.in. Damazy Dzierożyński i Stanisław Budny. Chętnie też z dokonań Saya korzystał Fryderyk Skarbek.

W związku z rozwojem produkcji towarów w warunkach gospodarki kapitalistycznej, naprzód wysuwa się problem pieniądza, a w związku z tym całego systemu pieniężnego i kredytowego.

Po pewnym czasie w Europie Zachodniej pojawia się coraz częściej krytyka kapitalizmu. Wyłaniają się dwa nurty: socjalizmu utopijnego i drobnomieszczański. W związku z faktem, że w Polsce gospodarka kapitalistyczna była w fazie wstępnej, nie odczuwano jeszcze tak negatywnych skutków, jak to miało miejsce na zachodzie. Dlatego właśnie niewiele było zwolenników socjalizmu utopijnego. Wśród tych nielicznych znajdował się Wojciech Gutowski.

Nurt drobnomieszczański zajmował się krytyką wciąż rosnącej konkurencji, sprzecznościami między produkcją a jej konsumpcją. Rodziły się kryzysy. Krytyką tych a również i innych spraw (np.: upadania drobnych producentów) zaczęli zajmować się Maksowski, Skarbek, Surowiecki. Nowe procesy w XIX wieku doskonale rozumiał i dostrzegał S. Staszic.

Pod koniec XIX wieku znaczna część ekonomistów korzystających z edukacji na Zachodzie obracała się w koncepcji liberalizmu gospodarczego, próbując jednocześnie zaszczerpić ten nurt w Polsce. Liberalizmem zajmowali się m.in. Adam Krzyżanowski czy Adam Heydel. Stanisław i Władysław Grabscy opierali się na szkole historycznej. Szkołą matematyczną interesował się Władysław Zawadzki i Edward Taylor. Wyznawali oni zasadę, iż w Polsce potrzebna jest gospodarka wolnokonkurencyjna - wykorzystująca w pełni moc produkcyjną.

Kolejne lata to przechodzenie od w/w kapitalizmu wolnokonkurencyjnego i liberalizmu do dominacji monopoli i interwencjonizmu państwowego.

Aprobata dla ingerencji państwa do gospodarki widoczna jest w pracach Stefana Starzyńskiego i Eugeniusza Kwiatkowskiego. Zainteresowanie interwencjonizmem powoduje, że powołana zostaje do życia Komisja Ankietowa Badania Warunków i Kosztów Produkcji oraz Wymiany. Rozpoczynają się badania nad tworzeniem i podziałem dochodu narodowego. Prowadzą je Ludwik Landau i Michał Kalecki. Powołany zostaje także Instytut Badań Koniunktur Gospodarczych i Cen. Ponadto działa Instytut Gospodarstwa Społecznego kierowany przez Ludwika Krzywickiego. Współpracują z nim słynni naukowcy, wśród nich są Ludwik Landau, Edward Strzelecki i Aleksy Wakar. Każdy z wyżej wymienionych ekonomistów zasługuje w moim mniemaniu na uznanie.

Michał Kalecki - curriculum

Ciekawie przedstawia się w Polsce okres międzywojenny. Charakteryzuje się on niewielką ilością dzieł, które zaznaczyły się w światowej nauce ekonomii określanej mianem politycznej. W tym okresie badaniami ówczesnej rzeczywistości zajmowali się Władysław Zawadzki, Oskar Lange i właśnie Michał Kalecki. W związku z faktem, iż logika przedstawiona w teoriach Kaleckiego wzbudzała zainteresowanie na całym świecie, można pokusić się o stwierdzenie, że jest to postać, która wniosła wiele wartości do nauki ekonomii.

„Od czasów najdawniejszych (Kopernika) - on pierwszy z ekonomistów polskich (...) współtworzył ekonomię światową. Dlatego należy mu się w historii ekonomii w Polsce miejsce wyjątkowe”. Tak o tytułowej postaci pisał T. Kowalik. Kim tak naprawdę był Michał Kalecki? Z odpowiedzią na tak zadane pytanie ma problem znaczna część studentów pierwszych lat na kierunkach ekonomicznych. Z pewnością nie mieliby z nią problemu współcześnie żyjący ekonomiści starszego pokolenia, którzy sami cieszą się uznaniem własnej osoby i pozostają rozpoznawalni w kręgu świata ekonomii. W związku z powyższym można domniemywać, iż dla młodego pokolenia wchodzącego dopiero we wspomniane kręgi jest to postać nie tyle zupełnie anonimowa, ile słabo poznana. To samo można by powiedzieć zatem o jego dorobku, który od czasu pojawienia się 6 tomów „Dzieł” nie był prezentowany w oryginalnej formie.

Powodów takiego stanu rzeczy można podać z pewnością kilka. Nie to jest jednak moim celem. Przejdę zatem do prezentacji tego, co wydawać się może najważniejsze- prezentacji samego Kaleckiego. Zanim jednak to nastąpi warto zaznaczyć, iż nie są znane poglądy młodego Kaleckiego – co potwierdza m.in. T. Kowalik. Dodaje on ponadto, że nie wiadomo jak kształtowała się osobowość Kaleckiego w okresie studiów na Politechnice Warszawskiej, ani też jak na rozwój jego poglądów wpłynęła służba w wojsku z okresu wojny polsko – radzieckiej.⁴ Z pewnością na jego poglądy wpływ miało wysłuchanie odczytu Edwarda Bernsteina.⁵ Nie bez wpływu było też przestudiowanie przez Kaleckiego książki Michaiła Tugana - Baranowskiego (dotyczącej kryzysów). To w niej znalazł po raz pierwszy schematy Marksa dotyczące reprodukcji. Odnosił się do nich potem pisząc m.in. „Zagadnienie realizacji u Tugana – Baranowskiego i Róży Luksemburg”, co zostało opublikowane w miesięczniku „Ekonomista” w 1967 r.⁶ Rozpocznijmy jednak od krótkiego przedstawienia życiorysu wymienionej w tytule postaci. Będzie to próba zebrania w jedną całość dostępnych w literaturze materiałów, po uprzednim poddaniu ich selekcji i preredagowaniu przez autora. Pozycje książkowe, z których zaczerpnięto prezentowane poniżej informacje zostały wskazane na końcu niniejszej publikacji.

Prof. Michał Kalecki urodził się 22.06.1899 roku w Łodzi, jako jedyne dziecko Abrama Kaleckiego i Klary z domu Segalla. W wieku 11 lat wstąpił do Gimnazjum, jednak z powodu wybuchu wojny ukończył tylko 4 klasy. Nie poprzestał jednak na tym i do momentu ponownego wstąpienia do gimnazjum w 1915 roku sam uczył się matematyki. Po otrzymaniu świadectwa maturalnego Kalecki rozpoczął studia na Politechnice Warszawskiej. Sam o sobie mówił, że to właśnie w latach gimnazjalnych a później studenckich przeszedł proces „*całkowitej deklasacji*”.⁷ Udało mu się ukończyć dwa semestry na Wydziale Inżynierii Budowlanej, po czym został wcielony do wojska. 14 lutego 1920 roku Kalecki rozpoczyna ponownie studia – tym razem jednak są to studia matematyczne na wydziale Filozoficznym Uniwersytetu Warszawskiego.

---

⁴ Por. [6] s.187.

⁵ Który, jak podają źródła, odbył się w Gdańsku na początku lat dwudziestych.

⁶ Por. Dzieła t. 2, Warszawa 1980, s. 484-492.

⁷ Por. [6] s.187.

Po roku jednak przerywa studia i przenosi się na Politechnikę Gdańską. W roku 1925 tuż przed ukończeniem studiów zmuszony jest do kolejnego ich przerwania w związku z utratą posady przez ojca. Z Gdańska wraca do Łodzi, by tam podejmować różne prace dorywcze, w tym pracuje w tzw. wywiadzie kredytowym.

Jednocześnie zarabia jako korepetytor, ale również para się takimi zajęciami jak: wykresy statystyczne, dorywcza praca biurowa, obliczenia konstrukcji żelbetonowych oraz pisanie artykułów na tematy gospodarcze. Wszystko to znajduje później odzwierciedlenie w jego publikacjach, po uprzednim opracowaniu. Kalecki sam zaczął studia nad ekonomią. Jego doskonałe przygotowanie matematyczne widoczne jest w niemal wszystkich publikacjach, gdzie analizy teoretyczne popiera analizą praktycznych modeli ekonometrycznych.

Od powrotu do Łodzi wiele się dzieje w życiu Kaleckiego, jeśli chodzi o jego dorobek naukowy. Nawiązuje kontakty z takimi czasopismami jak: „Przegląd Gospodarczy”, „Przemysł i handel” (po 1930 roku czasopismo to nosi tytuł „Polska Gospodarcza”). Daje się poznać jako specjalista – analityk międzynarodowych rynków surowcowych i wybranych gałęzi przemysłu przetwórczego.

Od 1931 roku publikuje artykuły w „Przeglądzie Socjalistycznym” pod pseudonimem Henryk Braun. W międzyczasie wygłasza wiele referatów. Rozpoczyna współpracę ze wspomnianym wcześniej Instytutem Badań Koniunktur Gospodarczych i Cen.⁸ Wtedy też ukazuje się „Próba teorii koniunktury”.⁹ Profesor cały czas wygłasza odczyty. Nawiązuje też kontakt z kolejnym pismem („Economista”).

Rok 1936 jest ukoronowaniem dotychczasowych starań Kaleckiego, ze względu na otrzymanie rocznego stypendium Rockefellera na studia za granicą. Wyjeżdża do Szwecji, potem do Anglii. Od 1938 roku pracuje m.in. na renomowanym Cambridge University. W kolejnym roku kieruje badaniami naukowymi Instytutu Statystycznego w Oxfordzie. Z tego okresu pochodzą jego studia nad gospodarką wojenną. Rezultaty prac stają się widoczne. Z tego właśnie powodu uzyskuje przedłużenie stypendium o kolejne 8 miesięcy.

---

⁸ IBKGiC działał w latach 1928 – 1939 w Warszawie. Kierował nim E.Lipiński. W Instytucie, w latach jego działalności przeprowadzono wiele szacunków odnośnie produkcji przemysłowej, dochodu narodowego i koniunktury w Polsce.

⁹ Podkreślić należy, iż pozycja ta była publikowana również w wersji angielskiej, francuskiej i niemieckiej.

W trakcie pracy za granicą prof. Kalecki publikuje wiele. Dla przykładu w 1939 roku ukazuje się „Essays in the Theory of Economic Fluctuations”. Kontynuacją tej teorii jest opublikowana w 1943 roku książka pt: „Studies in Economic Dynamics”. W tym samym roku ukazuje się też rozprawa „Polityczne aspekty pełnego zatrudnienia”.

W literaturze odnajdziemy, potwierdzające wielkość prezentowanej osoby stwierdzenie, iż największy wkład w rozwój światowej myśli ekonomicznej miała analiza teorii cyklu koniunkturalnego. Nie można tu z wiadomych względów uniknąć porównania teorii Kaleckiego z teorią Keynesa. Obaj ekonomiści dążyli do wyjaśnienia zjawiska, jakim było masowe bezrobocie w okresie Wielkiego Kryzysu (1929 – 1933). Co więcej, doszli oni do tych samych wniosków, zastosowali też podobną metodę analizy – wykorzystali metodę podwójnego zapisu do obliczania dochodu narodowego. Poddali krytyce funkcjonowanie gospodarki rynkowej. Popierali oni wizję kapitalizmu, jako systemu napędzanego przez popyt. Aby w dzisiejszych realiach można było wykorzystać teorie Kaleckiego, należałoby ją poddać modyfikacji. Powodów jest kilka – chociażby fakt, iż Kalecki (tak zresztą, jak i Keynes) posługiwał się modelem gospodarki zamkniętej w kwestii handlu zagranicznego. Nie zmienia to jednak faktu, że praca M. Kaleckiego wydana w 1933 roku („Próba teorii koniunktury”) przyniosła profesorowi międzynarodową sławę, mimo swojego niewielkiego rozmiaru (jedynie pięćdziesiąt pięć stron). Niekiedy ekonomiści pozwalali sobie na określenie jej mianem klasycznej pracy zarówno w aspekcie studium o cyklu koniunkturalnym, ale i studium o podstawach współczesnych teorii zatrudnienia czy współczesnego interwencjonizmu.¹⁰

Jako uzupełnienie dodajmy, że z dwóch wymienionych powyżej ekonomistów – pierwszy eksponował w większym stopniu „układ sił między grupami społecznymi”. Miał on wpływać na poziom konsumpcji i oszczędności, co przełożyć można na wzrost gospodarczy i zatrudnienie.

Kiedy po wojnie Kalecki wrócił do Polski, zajął się zagadnieniem gospodarki socjalistycznej. Jednak jako praktyk gospodarczy, Kalecki wykłady swoje traktował jako próbę znalezienia wskazówek dla polityki gospodarczej, a nie jako akademicką teorię. Szczególne zainteresowanie wzbudziły u niego 2 aspekty: metodologia planowania (głównie wieloletniego) oraz efektywność inwestycji. Zajął się również wzrostem gospodarczym – ta problematyka nie była mu obca, gdyż przez kilka lat pracował w ONZ.

---

¹⁰ por. [6] s.193.

Do dzisiejszego dnia funkcjonuje pojęcie „Szkoły Kaleckiego” (z ang. *Kaleckian Economics*). Co było jej cechą charakterystyczną? Być może fakt, iż wywodziła się z życia. Kalecki gardził teorią głoszoną na uczelniach wyższych nie mającą pokrycia w praktyce. Uważał, że najlepiej uczyć się ekonomii poprzez analizy faktycznych sytuacji. Swoje poglądy formułował stopniowo, biorąc udział w dyskusjach, odczytach, publikując artykuły czy referaty. Swe wykłady prowadził w oparciu o własne przemyślenia i wnioski – nigdy nie podawał książkowej teorii. M. Nasiłowski, znający osobiście profesora Kaleckiego, tak mówił o jego działalności naukowej: *„Wykłady profesora Kaleckiego prowadzone także w języku angielskim na wyższym Kursie Planowania, ściągaly liczne grona młodszych ekonomistów z całego świata, głównie jednak z krajów rozwijających się”*.¹¹

Na potwierdzenie tezy, jakoby działalność naukowa Kaleckiego wiązała się z potrzebami praktyki należy dodać, iż pełnił on wiele funkcji z ową praktyką związanych. Był pracownikiem Komisji Planowania przy Radzie Ministrów. Ponadto uczestniczył w pracach RWPG, był doradcą dla rządów Indii i Kuby (opracował wtedy m.in. 6–cio letni plan rozwoju gospodarczego).

Przedstawianą przez Kaleckiego teorię trzeba jednak było dobrze rozumieć, a nie jest to do dziś dnia rzeczą prostą. Jak pisał na ten temat W. Sadowski: *„... ryzykowna więc byłaby hipoteza, że klucze do podstawowych problemów naszej współczesności tkwią w teorii Kaleckiego w gotowej postaci i wystarczy pochylić się nad nią, aby je wydobyć. Natomiast pewne jest, że bez teorii kluczy się nie znajdzie...”*. Wyjaśnienie „realnych” problemów na bazie ekonomii znajdziemy, jak podają źródła – w 550 pozycjach autorstwa Kaleckiego (licząc również te opublikowane już po jego śmierci).

Mieczysław Nasiłowski opisując własne kontakty z Kaleckim tak o nim mówił: *„... znał i rozumiał istotę marksizmu i znakomicie posługiwał się klasowymi kryteriami analizy a wszystkie główne problemy rozpatrywał pod kątem widzenia korzyści lub strat klasy robotniczej. Jego twórczy umysł nie mieścił się w żadnych istniejących schematach teoretycznych...”*.

W latach 30. Kalecki miał pogląd, iż kapitalizm musi upaść. Jednak po konfrontacji założeń z rzeczywistością Kalecki zaczyna rozważać „kapitalistyczne wyjście z kryzysu”.

---

¹¹ por. [9].

Jeżeli poddamy analizie lata działania Kaleckiego w Instytucie Badań Koniunktur Gospodarczych i Cen warto zauważyć fakt, iż badania koniunktury w tym czasie na świecie skoncentrowane były na analizie czterech rodzajów rynków: rynku papierów wartościowych, rynku towarowym, rynku pracy, rynku pieniężnym. IBKGiC różnił się zatem od tych wzorców.¹² Sam Kalecki zajmował się badaniami koniunktur od początku swej działalności naukowej. Na początku dokonywał analiz pojedynczych rynków towarowych, jak i gospodarczych.

Oskar Lange był zdania, iż: „*Polski wkład w naukę ekonomii (inaczej niż w odniesieniu do socjologii...) był bardzo szczupły... W XIX w. wielu ekonomia polska sprowadzała się do kompilacji albo w najlepszym razie – reprodukcji. W wielu XX powstało wiele bardzo dobrych spraw tego ostatniego typu... W ostatnich latach przed wojną zarysowały się początki prac rzeczywiście całkowicie niezależnych, przy czym najważniejsze z nich dotyczyły teorii cyklu koniunkturalnego, rozwijanej przez M.Kaleckiego (obecnie w Oksfordzie)*”.¹³ „Teoria cyklu koniunkturalnego” Kaleckiego w głównej mierze związana była z ekonomią anglosaską (przyczyn kryzysu szukano w zjawiskach pieniężnych). A zatem teoria Kaleckiego może zostać usytuowana pomiędzy dwoma nurtami: nurtem „heretyków” z J.A.Hobsonem na czele i nurtem ekonomii marksistowskiej.

Podsumowanie

Kalecki jako doskonały teoretyk, a jeszcze lepszy praktyk, przyczynił się do powstania nowego nurtu w nauce ekonomii. Uznawany obecnie za reprezentanta nurtu heterodoksyjnego - zapisał się nie tylko w polskiej, ale i światowej myśli ekonomicznej. Sam nawet twierdził żartobliwie (jak podał m.in. Oskar Lange), iż „*ekonomia jest nauką, w której stale mieszają pojęcia zasobów i strumien i popełniają w skutek tego błędy*”.¹⁴

Warto się zastanowić, jakie znaczenie odegrały publikacje autorstwa Kaleckiego dla rozwoju polskiej myśli ekonomicznej XX wieku. Prof. Kalecki w trakcie swojego życia odnosił wiele sukcesów. Świadczy o tym nie tylko ilość publikacji, ale i odznaczenia uzyskane w ciągu pracy naukowej. Należą do nich m.in.:

---

¹² Warto w tym momencie wspomnieć, że ów Instytut wzorowany był na harwardzkim Instytucie Koniunktury i uznawany był za jeden z najlepszych w Europie.

¹³ por.[6] s. 231-232.

¹⁴ por. [6] s.21

- ✓ 11 lipca 1959 - Krzyż oficerski Orderu Odrodzenia Polski.
- ✓ 8 czerwca 1964 rok – tytuł doktora honoris causa Uniwersytetu Warszawskiego.
- ✓ 22 lipca 1964 roku - Order sztandaru pracy I klasy.
- ✓ 22 lipca 1966 roku - indywidualna Nagroda Państwowa I stopnia za „Zarys teorii wzrostu gospodarki socjalistycznej”.
- ✓ 21 marca 1967 roku – nagroda im. Oskara Langego za „Zarys teorii wzrostu gospodarki socjalistycznej”.

Co więcej, Kalecki przyczynił się do wytyczenia drogi rozwoju nauki ekonomii w Polsce. W 1970 roku, kiedy to profesor Kalecki zmarł, jego kandydaturę rozpatrywano do Nagrody Nobla z dziedziny ekonomii.

Praktyczne znaczenie jego dorobku można ocenić gołym okiem. Z jego przemyśleń korzystali politycy w Stanach Zjednoczonych próbując znaleźć wyjście z kryzysu w latach 70. W Niemczech teoria Kaleckiego stała się podstawą do sformułowania zasad prowadzonej tam polityki. Podczas wojny Wielka Brytania szukała w oparciu o wskazówki Kaleckiego zasad finansowania wydatków wojennych. Oceną jego teorii parało się wielu znanych ekonomistów. Wymieńmy chociażby kilku z nich: P.M. Sweezy, P.Baran, J.Robinson, E.H.Camberlin, M.Dobb i inni. Często analiza teorii prezentowanych przez Kaleckiego była dokonywana na zasadzie doszukiwania się różnic i podobieństw z podejściem Keynesa. Można swobodnie stwierdzić, iż na tym tle Kalecki wypadł na wskroś pozytywnie. Potwierdzić mogą to słowa, jakie znalazły się na okładce pism wybranych z 1971 roku, gdzie czytamy: *„Michał Kalecki na równi z J.M. Keynesem jest jednym z najwybitniejszych teoretyków ekonomii XX wieku”*. Zgodnie z tym - parafrazując słowa prof. Stankiewicza - można mieć nadzieję, że nadal dorobek Kaleckiego będzie przedmiotem studiów i to nie tylko historyków myśli ekonomicznej.

Bibliografia:

1. Bochenek M., *Szkice o ekonomii i ekonomistach*, Wyd. Mado, Toruń 2004.
2. Gazda Z., *Na obrzeżach ekonomii*, Wydział Zarządzania i Administracji Akademii Świętokrzyskie, Kielce 2000.
3. Guzicki L., Żurawicki S., *Polscy ekonomiści XIX i XX wieku*, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa 1984.
4. Kalecki M., *Selected Essays on the Dynamic of Capitalist Economy*, Cambridge 1971.
5. Kowalik T., *Współczesne systemy ekonomiczne: powstawanie, ewolucja, kryzys*, Wyd. Wyższej Szkoły Przedsiębiorczości i Zarządzania im. Leona Koźmińskiego, Warszawa 2000.
6. Kowalik T., *Historia ekonomii w Polsce 1864-1950*, Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wydawnictwo PAN, Wrocław - Warszawa- Kraków 1992.
7. Kowalik T., Hausner J. (red.), *Polscy ekonomiści w świecie*, Wyd. Naukowe PWN, Warszawa 2000.
8. Kundera E. (red.), *Słownik historii myśli ekonomicznej*, Oficyna Ekonomiczna, Kraków 2004.
9. Lange O., *Teoria reprodukcji i akumulacji*, Wyd. Naukowe PWN, Warszawa 1961.
10. Lange O., *Dzieła t. 8*, Warszawa 1986.
11. Lewandowski J., Szyber W.B. (red.), *Ekonomia polityczna*, Wyd. Naukowe PWN, Warszawa 1988,
12. Milewski R. (red.), *Podstawy ekonomii*, Wyd. Naukowe PWN, Warszawa 2000.
13. Nasiłowski M., *Historia myśli ekonomicznej – dlaczego studiujemy?*, Wyd. Key Text, Warszawa 1998.
14. Nowicki J., *Luminarze polskiej teorii ekonomii XX wieku*, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa 1991.
15. Stankiewicz W., *Historia myśli ekonomicznej*, Wyd. Naukowe PWN, Warszawa 2000.
16. Sweezy P.M., *On the Theory of Monopoly Capitalism*, Montaly Review, kwiecień 1972.